УДК 930:34:355.1
DOI https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.17

Руснак Юрій Іванович,
кандидат юридичних наук, старший дослідник,
заслужений юрист України, заступник начальника центру – начальник науково-дослідного управління
проблем ресурсного забезпечення у воєнній сфері, сфері оборони та військового будівництва
Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
orcid.org/0000-0002-1418-5793

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ЩОДО ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

Стаття є дослідженням формування законодавчої бази щодо правового забезпечення військ (сил). Зокрема, в статті описується поняття «правове забезпечення» та окреслюється роль правового забезпечення в контексті збройних сил. Висвітлено, що організацію правової роботи в Збройних Силах України та правове забезпечення діяльності військ (сил) здійснює юридична служба Збройних Сил України. Досліджено положення Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України щодо завдань юридичної служби. Крім того, проаналізовано, як змінювалось законодавство щодо основних завдань юридичної служби через агресію російської федерації проти України у 2014 році. Автором окреслено ключові нормативно-правові акти (зокрема, Накази Міністерства оборони України та Накази Генерального штабу Збройних сил України, що визначали діяльність юридичної служби Збройних Сил України в умовах російсько-української війни. Крім того, в статті згадується Наказ Командувача Об'єднаних сил щодо повноваження групи юридичного радника Об'єднаного командного пункту Об'єднаних сил. Також акцентовано на прийняття у 2020 році Доктрини «Правове забезпечення військ (сил) в об'єднаних операціях». У цій Доктрині визначено засади діяльності юридичної служби в об'єднаних операціях і напрями, за якими здійснюється правове забезпечення військ (сил) у таких операціях. У статті проаналізовано нормативно-правові акти щодо діяльності юридичної служби Збройних Сил України, прийняті в умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну в лютому 2022 року. Отже, дослідження демонструє, як змінилась законодавча база України щодо правового забезпечення військ (сил) в умовах викликів, що постали перед нашою державою.

Ключові слова: агресія російської федерації, правове забезпечення, правова робота, Збройні Сили України, юридична служба.

Rusnak Yurii,
Candidate of Legal Sciences, Senior Researcher,
Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Head of the Center – Head of the Research Department
on Resource Provision Issues in the Military Sphere,
Defense and Military Construction of the Center for Military-Strategic Studies
of the National Defense University of Ukraine
orcid.org/0000-0002-1418-5793

HISTORICAL ANALYSIS OF THE FORMATION OF THE LEGISLATIVE FRAMEWORK REGARDING THE LEGAL SUPPORT OF TROOPS (FORCES)

This article explores the development of the legislative framework for the legal support of the armed forces. Specifically, the author examines the concept of "legal support" and outlines its role in the context of the armed forces. It highlights that the organization of legal work within the Armed Forces of Ukraine and the legal support of military (forces) operations is carried out by the Legal Service of the Armed Forces of Ukraine. The article examines the provisions of the Internal Service Regulations of the Armed Forces of Ukraine regarding the tasks of the Legal Service. Furthermore, it analyzes how the legislation concerning the primary tasks of the Legal Service has evolved due to the Russian Federation's aggression against Ukraine in 2014.

The author identifies key regulatory legal acts, including Orders of the Ministry of Defense of Ukraine and Orders of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine, which have governed the activities of the Legal Service of the Armed Forces of Ukraine during the Russo-Ukrainian War. Additionally, the article references the Order of the Commander of the Joint Forces concerning the powers of the legal advisor group within the Joint Command Post of the Joint Forces. Special attention is given to the adoption of the 2020 Doctrine on "Legal Support of Military (Forces) in Joint Operations". This Doctrine defines the principles guiding the activities of the Legal Service in joint operations, outlining the directions in which legal support for military (forces) operations is carried out in such contexts.

The author also analyzes regulatory legal acts governing the activities of the Legal Service of the Armed Forces of Ukraine issued in response to the large-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation in February 2022. Thus, this research demonstrates how Ukraine's legislative framework for the legal support of military (forces) operations has evolved in response to the challenges faced by the state.

Key words: aggression of the Russian Federation, legal support, legal work, Armed Forces of Ukraine, Legal Service.

Постановка проблеми. Правове забезпечення – це важлива складова частина функціонування будь-якої державної інституції, в тому числі й Збройних Сил України. Важливість правового забезпечення полягає у формуванні, аналізі та впровадженні правових норм, відповідно до яких регулюється діяльність державних органів, а також забезпечується захист прав і свобод громадян.

У контексті Збройних Сил України правове забезпечення відіграє значущу роль, оскільки військові формування виконують завдання в різних умовах, що потребує дотримання норм як національного права, так і міжнародного. Саме тому важливим і необхідним є налагодження ефективної роботи щодо правового забезпечення військ (сил).

Роль і значення правового забезпечення військ (сил) є особливо актуальними на сучасному етапі реформування військової сфери, коли основним завданням є збереження суверенітету, територіальної цілісності й незалежності України, що пов'язано з гібридною збройною агресією російської федерації проти нашої держави у 2014 році та широкомасштабним вторгненням рф у лютому 2022 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню правового забезпечення військ (сил) присвячено низку праць науковців. Так, зокрема, М.І. Карпенко досліджував роль правової роботи в забезпеченні законності та правопорядку в Збройних Силах України. У своїх роботах діяльність юридичної служби та перспективи її розвитку вивчали: Ю.Ю. Боброва, Ю.О. Бобров, Д.Д. Іл'юк, К.Є. Коломієць, П.М. Фівкін та інші. Втім, війна російської федерації проти України, що триває, зумовлює необхідність подальших досліджень окресленої теми.

Мета і завдання статті полягають в аналізі формування законодавчої бази щодо правового забезпечення військ (сил) в умовах російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Задля детального аналізу окресленої теми варто почати з визначень, що таке «правове забезпечення». Так, О.Є. Костюченко визначає правове забезпечення як правову діяльність у формі реалізації, захисту, охорони прав і свобод або їх закріплення (Костюченко, 2015). М.М. Бурбика розглядає правове забезпечення як систему законодавчо встановлених правових гарантій, а також діяльності уповноважених на те органів, посадових осіб щодо їх реалізації (Бурбика, 2007). В.С. Сірко вказує, що правове забезпечення – це здійснюваний державою за допомогою правових норм, приписів, засобів та заборон процес упорядкування суспільних відносин щодо юридичного закріплення, реалізації, охорони, захисту і відновлення прав та інтересів відповідних суб'єктів (Сірко, 2018).

Таким чином, погоджуємось із думкою Н.Г. Габлей та Ю.В. Гладенького, що це діяльність уповноважених державою суб'єктів з упорядкування суспільних відносин через прийняття правових норм, що закріплюють реалізацію, охорону, захист та відновлення прав, свобод і законних інтересів відповідних суб'єктів (Габлей & Гладенький, 2024).

У контексті збройних сил правове забезпечення охоплює всі правові акти, відповідно до яких забезпечується регулювання відносин у військових формуваннях, включаючи забезпечення прав та свобод військовослужбовців,

правовий режим виконання військових обов'язків і забезпечення дисципліни.

У нашому дослідженні важливим є проведення аналізу щодо організації правової роботи в Збройних Силах України та правового забезпечення діяльності військ (сил), які покладені на юридичну службу Збройних Сил України. Під юридичною службою К.Є. Коломієць розуміє спеціально утворений підрозділ для організації правової роботи в масштабі всього органу військового управління, військового командування (військової частини), до штату якого вона входить, на котру покладено правове забезпечення його діяльності й контроль за виконанням законів та інших нормативно-правових актів України всіма без винятку іншими структурними підрозділами та службами відповідного органу військового управління та військового командування (Коломієць, 2013).

Основні завдання юридичної служби Збройних Сил України визначено в положеннях статті 99 та статті 100 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, в якому визначені обов'язки основних посадових осіб бригади (Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, 1999).

Так, помічник командира бригади з правової роботи (юрисконсульт бригади) підпорядковується командирові бригади, а з питань організації правової роботи – керується вказівками юридичної служби вищого рівня. Саме в цих статтях Статуту закріплено нормативну підставу діяльності юридичної служби Збройних Сил України та інших складових сил оборони, на котрі поширюються норми статутів (Боброва, Бобров, Іл'юк, 2021).

У листопаді 2008 року Кабінетом Міністрів України було видано Постанову «Про затвердження Загального положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації» від 26 листопада 2008 року № 1040 (Про затвердження Загального положення про юридичну службу міністерства, 2008). Відповідно до положень цієї Постанови, юридична служба органу виконавчої влади утворюється як самостійний структурний підрозділ, вид якого залежить від обсягу, характеру та складності правової роботи (департамент, управління, відділ, сектор).

На виконання вимог даної Постанови і у зв'язку з проведенням організаційних заходів у Збройних Силах України у 2015 році та з метою підвищення рівня правового забезпечення органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових закладів освіти, установ та організацій ЗСУ Генеральним штабом Збройних Сил України було видано Наказ «Про затвердження Положення про юридичну службу Збройних Сил України» від 7 жовтня 2015 року № 393, на підставі якого втратив чинність Наказ від 10 червня 2011 року № 105 «Про затвердження Положення про юридичну службу Збройних Сил України» (Про затвердження Положення про юридичну службу Збройних Сил України, 2015).

У зазначеному Положенні в пункті 2 зазначалось, що юридична служба забезпечує правову діяльність Генерального штабу Збройних Сил України, органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових закладів освіти, установ та організацій Збройних Сил України. У пункті 3 Положення вказувалось, що юридична служба складається з Відділу правового забезпечення Генерального штабу Збройних Сил України (помічників з правової роботи, юрисконсультів структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України), юридичних служб, відділів, груп (помічників з правової роботи, юрисконсультів) військових частин. Основні завдання юридичної служби визначені в пункті 5 вказаного Положення.

Далі варто звернути увагу на затверджений Міністерством оборони Наказ «Питання юридичної служби Міністерства оборони України» від 16 травня 2016 року № 259 (Питання юридичної служби Міністерства оборони України, 2016), яким було затверджено:

– Положення про Юридичний департамент Міністерства оборони України;

– Положення про юридичну службу Міністерства оборони України;

– Інструкцію з організації проведення перевірок стану правової роботи;

– Положення про територіальний юридичний підрозділ (управління, відділ).

Згідно з цим Наказом утратили чинність низка наказів, зокрема й Наказ Міністерства оборони України від 3 березня 2015 року № 96 «Про затвердження Положення про Юридичний департамент Міністерства оборони України».

Відповідно до Положення про Юридичний департамент Міністерства оборони України в пункті 1 визначено, що юридичний департамент Міністерства оборони України є структурним підрозділом апарату Міністерства оборони України, який призначений для організації правової роботи, спрямованої на правильне застосування, дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства, інших нормативних актів під час виконання покладених на Міністерство оборони України завдань і функцій, а також представництва інтересів Міноборони в судах. У пункті 2 вказано, що основними завданнями є: правове забезпечення діяльності Міноборони; узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Міноборони, надання пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України і Кабінету Міністрів України для внесення їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України; організація роботи юридичної служби Міноборони та територіальних юридичних підрозділів (управління, відділів); організація правової роботи у структурних підрозділах Міноборони, Генеральному штабі Збройних Сил України, органах військового управління, військових частинах, військових закладах освіти, військових навчальних підрозділах вищих закладів освіти, національних контингентах, установах, організаціях, а також на державних підприємствах, що належать до сфери управління Міноборони; представництво інтересів Міноборони в судах та інших юрисдикційних органах.

У Положенні про юридичну службу Міністерства оборони України в пункті 3 визначено структуру юридичної служби Міністерства оборони України, зокрема:

– юридична служба апарату Міноборони (структурний підрозділ апарату Міноборони, утворений як юридична служба центрального органу виконавчої влади у сфері оборони), територіальні юридичні підрозділи (управління, відділи);

– юридична служба Генерального штабу Збройних Сил України (структурний підрозділ Генерального штабу Збройних Сил України, який діє як юридична служба Збройних Сил України), юридична служба органів військового управління;

– юридична служба військової частини А0515;

– юридичні служби (помічники командирів (начальників) з правової роботи, юрисконсульти) з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих закладів освіти, національних контингентів, установ, організацій Збройних Сил України;

– юридичні служби державних підприємств, які належать до сфери управління Міноборони.

Зокрема, варто звернути увагу на пункт 9, в якому вказано, що юридична служба Збройних Сил України здійснює методичне керівництво правовою роботою та перевіряє стан її проведення в органах військового управління, військових частинах (установах, організаціях) Збройних Сил України. Положення про юридичну службу Збройних Сил України затверджується Генеральним штабом Збройних Сил України.

У своїй роботі П.М. Фівкін підкреслив, що головною метою діяльності зазначеного департаменту є участь у формуванні та реалізації Міністерством оборони державної правової політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, у сфері оборони і військового будівництва, в підвищенні рівня оперативної сумісності Збройних Сил України з підрозділами збройних сил держав-членів НАТО та ЄС з урахуванням досвіду АТО на території Донецької та Луганської областей (Фівкін, 2018).

Аналіз затверджених Наказом Міністерства оборони від 16 травня 2016 року підзаконних нормативно-правових актів дає широкі повноваження як директору Департаменту, так й іншим керівникам структурних підрозділів юридичної служби щодо організації правової роботи, її здійснення і перевірки (Карпенко, 2020).

В умовах запровадження проведення операції Об'єднаних сил на Сході України у квітні 2018 року, у зв'язку з необхідністю організації правового забезпечення операції Об'єднаних сил, реалізації законодавства у військовій сфері, вимог норм міжнародного гуманітарного права під час проведення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони Наказом Командувача Об'єднаних сил до початку проведення операції Об'єднаних сил були затверджені

повноваження групи юридичного радника Об'єднаного командного пункту Об'єднаних сил від 22 квітня 2018 року № 18-дск, який призначений для організації правового забезпечення операції Об'єднаних сил, реалізації законодавства у військовій сфері, вимоги норм міжнародного гуманітарного права під час ведення операції Об'єднаних сил Збройних Сил України (Шульгін, Пашинський, 2019).

У листопаді 2020 року Генеральним штабом Збройних Сил України була затверджена Доктрина «Правове забезпечення військ (сил) в об'єднаних операціях». Доктрина визначає, що основою правового забезпечення військ (сил) в об'єднаних операціях є здійснення офіцерами юридичної служби фахового юридичного супроводження процесу прийняття військових рішень, що являє собою методологію планування, яка інтегрує діяльність командира, штабу, підпорядкованих, приданих і взаємодіючих штабів з метою розуміння обстановки та бойового завдання, розроблення і порівняння варіантів бойових дій, вибору варіанту бойових дій, а також розроблення операційного плану або наказу на виконання бойового завдання та безпосереднього застосування військ (сил). Разом із тим юридичною службою в об'єднаних операціях, крім зазначеного вище, також виконуються й інші завдання, пов'язані з юридичним супроводженням загальної діяльності військових організаційних структур, залучених до об'єднаної операції. Ці завдання можуть відрізнятись залежно від того, на якому рівні воєнних дій здійснюється правове забезпечення. Таким чином, правове забезпечення військ (сил) в об'єднаній операції здійснюється за такими напрямами:

– юридичний супровід діяльності військової організаційної структури в об'єднаній операції;

– юридичний супровід планування об'єднаної операції;

– юридичний супровід ведення об'єднаної операції (Доктрина «Правове забезпечення військ (сил) в об'єднаних операціях», 2020).

Юридичний супровід діяльності військової організаційної структури – це комплекс заходів, пов'язаний з організацією правової роботи у військовій організаційній структурі, яка не пов'язана з процесами планування і ведення об'єднаної операції.

Юридична служба в об'єднаних операціях здійснює правове забезпечення на стратегічному, оперативному й тактичному рівнях воєнних дій.

Поряд з юридичним супроводом загальної діяльності військової організаційної структури юридичною службою здійснюється юридичний супровід планування об'єднаних операцій.

Юридичний супровід планування об'єднаних операцій є єдиним комплексом заходів юридичного супроводження діяльності всіх видів Збройних Сил України, родів військ і сил Збройних Сил України, незалежно від їх організаційного і функціонального призначення, а також є прийнятним для будь-яких операційних зон (районів), виду планів, складу військ як під час завчасного, так і під час безпосереднього планування об'єднаної операції.

Юридичний супровід ведення об'єднаної операції є комплексом заходів, пов'язаних з юридичним супроводженням діяльності військової організаційної структури під час безпосереднього застосування військ (сил) у районі виконання бойових (спеціальних) завдань.

У 2020 році Міністерством оборони України було видано Наказ «Положення про Департамент юридичного забезпечення Міністерства оборони України» від 10 червня 2020 року № 190. У даному Положенні визначено завдання, функції та повноваження Департаменту юридичного забезпечення в системі Міністерства оборони України (Положення про Департамент юридичного забезпечення Міністерства оборони України, 2020). У пункті 6 зазначеного Положення вказано, що основні завдання Департаменту юридичного забезпечення полягають у:

– плануванні та координації законопроєктної та нормотворчої роботи Міністерства оборони України за результатами узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Міноборони, та наданні керівництву Міністерства оборони України пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України і Кабінету Міністрів України для внесення їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України та Президенту України;

– здійсненні правової роботи в апараті Міністерства оборони України, а також організації правової роботи в територіальних юридичних підрозділах, Військово-юридичному

інституті, частинах та організаціях безпосереднього підпорядкування Міноборони, Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та на державних підприємствах, установах, організаціях, що належать до сфери управління Міноборони;

– організації та забезпеченні самопредставництва, представництва інтересів Міноборони, його посадових осіб у судах та інших державних органах.

Пункт 9 Положення зазначає, що Департамент юридичного забезпечення під час виконання покладених на нього завдань у встановленому законодавством порядку та в межах повноважень взаємодіє зі структурними підрозділами Міноборони, органами військового управління Збройних Сил та Держспецтрансслужбою, а також із державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, та тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій.

У 2021 році Наказом Головнокомандувача Збройних Сил України від 30 березня 2021 року № 80 було затверджено Положення про юридичну службу Збройних сил України (Положення про юридичну службу, 2021), на підставі якого втратив чинність Наказ «Про затвердження Положення про юридичну службу Збройних Сил України» від 7 жовтня 2015 року № 393. Основні завдання юридичної служби полягають: в організації правової роботи в Збройних Силах України; у здійсненні правового забезпечення діяльності військових частин, що полягає в правовому (юридичному) супроводженні діяльності військової частини; у здійсненні правового забезпечення бойових дій (об'єднаних операцій) та виконанні обов'язків юридичного радника відповідного командира (начальника) під час збройного конфлікту; в самопредставництві, представництві інтересів військових частин у судах та інших юрисдикційних органах.

Якісне виконання цих завдань вимагає від посадових осіб юридичної служби, крім знань у сферах адміністративного, господарського, цивільного права тощо, ще й специфічних знань у сфері міжнародного гуманітарного права, права збройних конфліктів, військового права, питаннях планування та ведення об'єднаних операцій, особливостей їх правового забезпечення (Боброва, Бобров, Іл'юк, 2021).

У лютому 2022 року російська федерація здійснила широкомасштабне вторгнення на територію нашої держави. Це зумовило нові виклики щодо вдосконалення питання правового забезпечення військ (сил). Так, Міністерством оборони України було видано Наказ «Про затвердження Положення про Головне управління військової юстиції» від 18 липня 2023 року № 412 (Про затвердження Положення про Головне управління військової юстиції, 2023). У даному Положенні визначено основні завдання і функції Головного управління військової юстиції, порядок його взаємодії з іншими структурними підрозділами, а також повноваження його начальника та повноваження щодо підпорядкованих територіальних юридичних підрозділів (відділів).

У пункті 6 серед основних завдань Головного управління військової юстиції визначено:

– забезпечення самопредставництва, представництва інтересів Міноборони, його посадових осіб у судах, у міжнародних комерційних арбітражах та державних органах;

– аналіз та узагальнення судової практики, що стосується діяльності Міноборони, а також правозастосовної практики з питань, що належать до сфери діяльності Головного управління;

– здійснення в установленому порядку перевірок стану ведення претензійної і позовної роботи та правової роботи в структурних підрозділах Міноборони, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, в Державній спеціальній службі транспорту, в установах, які безпосередньо підпорядковані Міноборони, органах військового управління, військових частинах (крім військової частини А0515), військових освітніх закладах, установах та організаціях Збройних Сил України (далі – військові частини), а також на державних підприємствах, що перебувають у сфері управління Міноборони;

– реалізація завдань щодо розвитку системи військової юстиції;

– організація та координація взаємодії з правоохоронними органами, Військовою службою

правопорядку та військовими формуваннями з правоохоронними функціями з питань, що стосуються діяльності Міноборони;

– організація та координація взаємодії з органами Державної казначейської служби України, з органами, які здійснюють виконання судових рішень, та іншими установами, організаціями, підприємствами всіх форм власності з питань, які впливають на права та інтереси Міноборони;

– участь у забезпеченні захисту прав та соціальних гарантій військовослужбовців Збройних Сил України.

У вересні 2024 року Міністерством оборони України було внесено зміни до вищевказаного наказу. Так, було видано Наказ «Про затвердження Змін до Положення про Головне управління військової юстиції» від 5 вересня 2024 року № 604 (Про затвердження Змін до Положення про Головне управління військової юстиції, 2024). Даним Наказом пункт 6 Положення про Головне управління військової юстиції було доповнено новим абзацом такого змісту: «*розробка та реалізація заходів, спрямованих на розвиток управління та охорони прав інтелектуальної власності в системі Міноборони*». Крім того, зміни було внесено в пункт 7, пункт 9 та пункт 10 Положення про Головне управління військової юстиції.

Висновки. Отже, здійснений аналіз демонструє трансформацію законодавчої бази щодо правового забезпечення військ (сил), що є вкрай необхідним і важливим в умовах агресії російської федерації. Окреслене свідчить про прагнення держави до адаптації до нових викликів та потреб сучасного безпекового середовища. На сучасному етапі російсько-української війни юридична служба Збройних Сил України виконує низку важливих функцій, завдяки яким належним чином забезпечується законність та правопорядок, підвищується бойова готовність і моральний дух військовослужбовців. В умовах війни, що триває, важливим є подальше вдосконалення чинної законодавчої бази щодо правового забезпечення військ (сил).

Список використаних джерел:

Боброва, Ю. Ю, Бобров, Ю. О. Іл'юк, Д. Д. (2021). Перспективи розвитку юридичної служби Збройних Сил України в контексті міжнародного досвіду організації діяльності військово-юридичних служб армій країн-членів НАТО. *Прикарпатський юридичний вісник.* Випуск 6(41), 3–8.

Бурбика, М. М. (2007). Робота з персоналом в органах прокуратури України: організаційно-правові питання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 191.

Габлей, Н. Г., Гладенький, Ю. В. (2024). Адміністративно-правове забезпечення діяльності Збройних Сил України: поняття, мета. *Юридичний науковий електронний журнал.* № 1. 343–345.

Доктрина «Правове забезпечення військ (сил) в об'єднаних операціях», Генеральний штаб Збройних Сил України (2020). URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/2_%D0%92%D0%9A%D0%9F-3-002703.01-%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92-%D0%97%D0%90%D0%91-%D0%92%D0%86%D0%99%D0%A1%D0%98%D0%9B-%D0%92-%D0%9E%D0%91-%D0%9E%D0%9F%D0%95%D0%A0.pdf.

Карпенко, М. І. (2020). Роль правової роботи в забезпеченні законності і правопорядку у Збройних Силах України. Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах : *Матеріали науково-практичної конференції 5 листопада 2020 року.* Київ: НУОУ. 108–113.

Коломієць, К. Є. (2013). Юридична служба Збройних Сил України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Юридична наука,* № 6. 97–101.

Костюченко, О. Є. (2015). Визначення поняття «правове забезпечення». *Науковий вісник Національного університету ДПС України.* № 1(68). 11–16.

Питання юридичної служби Міністерства оборони України, Наказ Міністерства оборони України № 259 (2016). URL: https://www.mil.gov.ua/content/gsc_orders/MOU2016_259.pdf.

Положення про Департамент юридичного забезпечення Міністерства оборони України, Наказ Міністерства оборони України № 190 (2020).

Положення про юридичну службу Збройних Сил України, Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України № 80 (2021).

Про затвердження Загального положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, Постанова Кабінету Міністрів України № 1040 (2008). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-п#Text.

Про затвердження Змін до Положення про Головне управління військової юстиції, Наказ Міністерства оборони № 604 (2024).

Про затвердження Положення про Головне управління військової юстиції, Наказ Міністерства оборони України № 412 (2023).

Про затвердження Положення про юридичну службу Збройних Сил України, Наказ Генерального штабу Збройних Сил України № 393 (2015). URL: https://zsu.at.ua/load/akti_ngsh_zsu/nakaz_ngsh_vid_07_10_2015_393_pro_zatverdzhennja_polozhennja_pro_juridichnu_sluzhbu_zbrojnikh_sil_ukrajini/5-1-0-20.

Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, Закон України № 548-XIV (1999). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text.

Сірко, В. С. (2018). Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 246.

Фівкін, П. М. (2018). Місце юридичної служби Міністерства Оборони України в системі забезпечення законності та правопорядку в Збройних Силах України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО».* Випуск 26, 151–155.

Шульгін, В., Пашинський, В. (2019). Особливості реалізації «деокупаційного законодавства» України в умовах проведення операції об'єднаних сил. *Social development & Security* 9(4), 3–20.

References:

Bobrova, Yu. Iu, Bobrov, Yu. O. Iliuk, D. D. (2021). Perspektyvy rozvytku yurydychnoi sluzhby Zbroinykh Syl Ukrainy v konteksti mizhnarodnoho dosvidu orhanizatsii diialnosti viiskovo-yurydychnykh sluzhb armii krain-chleniv NATO. [Prospects for the development of the legal service of the Armed Forces of Ukraine in the context of the international experience of organizing the activities of the military legal services of the armies of NATO member countries]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk.* Vypusk 6(41), 3–8. [in Ukrainian].

Burbyka, M. M. (2007). Robota z personalom v orhanakh prokuratury Ukrainy: orhanizatsiino-pravovi pytannia. [Work with personnel in the prosecutor's office of Ukraine: organizational and legal issues]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07; Kharkivskyi natsionalnyi un-t vnutrishnikh sprav. Kharkiv, 191. [in Ukrainian].

Hablei, N. H., Hladenkyi, Yu. V. (2024). Administratyvno-pravove zabezpechennia diialnosti Zbroinykh Syl Ukrainy: poniattia, meta. [Administrative and legal support of the Armed Forces of Ukraine: concept, purpose]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal.* № 1. 343–345. [in Ukrainian].

Doktryna "Pravove zabezpechennia viisk (syl) v obiednanykh operatsiiakh". [Doctrine "Legal support of troops (forces) in joint operations"], Heneralnyi shtab Zbroinykh Syl Ukrainy (2020). Retrieved from: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/08/2_%D0%92%D0%9A%D0%9F-3-002703.01-%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92-%D0%97%D0%90%D0%91-%D0%92%D0%86%D0%99%D0%A1%D0%98%D0%9B-%D0%92-%D0%9E%D0%91-%D0%9E%D0%9F%D0%95%D0%A0.pdf. [in Ukrainian].

Karpenko, M. I. (2020). Rol pravovoi roboty v zabezpechenni zakonnosti i pravoporiadku u Zbroinykh Sylakh Ukrainy. [The role of legal work in ensuring law and order in the Armed Forces of Ukraine]. Filosofsko-sotsiolohichni ta psykholoho-pedahohichni problemy pidhotovky osobystosti do vykonannia zavdan v osoblyvykh umovakh : *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii 5 lystopada 2020 roku.* Kyiv: NUOU. 108–113. [in Ukrainian].

Kolomiiets, K. Ie. (2013). Yurydychna sluzhba Zbroinykh Syl Ukrainy: suchasnyi stan ta perespektyvy rozvytku. [Legal service of the Armed Forces of Ukraine: current state and development prospects]. *Yurydychna nauka,* № 6. 97–101. [in Ukrainian].

Kostiuchenko, O. Ie. (2015). Vyznachennia poniattia "pravove zabezpechennia". [Definition of the concept of "legal security"]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy.* № 1(68). 11–16. [in Ukrainian].

Pytannia yurydychnoi sluzhby Ministerstva oborony Ukrainy. [Issues of the legal service of the Ministry of Defense of Ukraine], Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 259 (2016). Retrieved from: https://www.mil.gov.ua/content/gsc_orders/MOU2016_259.pdf. [in Ukrainian].

Polozhennia pro Departament yurydychnoho zabezpechennia Ministerstva oborony Ukrainy. [Regulations on the Department of Legal Support of the Ministry of Defense of Ukraine], Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 190 (2020). [in Ukrainian].

Polozhennia pro yurydychnu sluzhbu Zbroinykh Syl Ukrainy. [Regulations on the legal service of the Armed Forces of Ukraine], Nakaz Holovnokomanduvacha Zbroinykh Syl Ukrainy № 80 (2021). [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Zahalnoho polozhennia pro yurydychnu sluzhbu ministerstva, inshoho orhanu vykonavchoi vlady, derzhavnoho pidpryiemstva, ustanovy ta orhanizatsii. [On the approval of the General Regulation on the legal service of the ministry, other executive authority, state enterprise, institution and organization], Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1040 (2008). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-p#Text. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro Holovne upravlinnia viiskovoi yustytsii. [On the approval of the Amendments to the Regulations on the Main Department of Military Justice], Nakaz Ministerstva oborony № 604 (2024). [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Holovne upravlinnia viiskovoi yustytsii. [On the approval of the Regulation on the Main Department of Military Justice], Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 412 (2023). [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro yurydychnu sluzhbu Zbroinykh Syl Ukrainy. [On the approval of the Regulation on the legal service of the Armed Forces of Ukraine], Nakaz Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy № 393 (2015). Retrieved from: https://zsu.at.ua/load/akti_ngsh_zsu/nakaz_ngsh_vid_07_10_2015_393_pro_zatverdzhennja_polozhennja_pro_juridichnu_sluzhbu_zbrojnikh_sil_ukrajini/5-1-0-20. [in Ukrainian].

Pro Statut vnutrishnoi sluzhby Zbroinykh Syl Ukrainy. [About the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine], Zakon Ukrainy № 548-XIV (1999). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text. [in Ukrainian].

Sirko, V.S. (2018). Administratyvno-pravove zabezpechennia volonterskoi diialnosti v Ukraini. [Administrative and legal support of volunteer activities in Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Odesk. derzh. un-t vnutr. sprav. Odesa, 246. [in Ukrainian].

Fivkin, P. M. (2018). Mistse yurydychnoi sluzhby Ministerstva Oborony Ukrainy v systemi zabezpechennia zakonnosti ta pravoporiadku v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. [The place of the legal service of the Ministry of Defense of Ukraine in the system of ensuring law and order in the Armed Forces of Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*. Seriia “PRAVO”. Vypusk 26, 151–155. [in Ukrainian].

Shulgin, V., Pashynsky, V. (2019). Osoblyvosti realizatsiyi “deokupatsiynoho zakonodavstva” Ukrayiny v umovakh provedennya operatsiyi ob″yednanykh syl [Features of realization of “de-occupation legislation” of Ukraine in conditions of the operation of the united forces]. *Social development & Security.* 9(4), 3–20. [in Ukrainian].